

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

Α.1.1. Να αντιστοιχίσετε τους πολιτικούς άνδρες (Στήλη Α) με την πολιτική τους θέση (Στήλη Β). Στη Στήλη Β περιρσεύουν δύο θέσεις

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ι. Κωλέττης	α. Υποστήριξε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
2. Χ. Τρικούπης	β. Επιζητούσε την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής
3. Θ. Δηλιγιάννης	γ. Έβλεπε στο πρόσωπο του βασιλιά το σύμβολο της εθνικής ενότητας
4. Ε. Βενιζέλος	δ. Εξέφραζε με την πολιτική του δράση τα αιτήματα της «νέας γενιάς»
5. Δ. Ράλλης	ε. Επέβαλε ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας
	στ. Επιδίωκε τον εκσυγχρονισμό με κάθε κόστος
	ζ. Κατοχύρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων

Μονάδες 10

Α.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Φεντερασιόν
- β. πεδινοί
- γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Α.2.1. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης και των Μεγάλων Δυνάμεων στο κίνημα του Θερίσου, πριν οργανωθεί στο Θέρισο η «Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης»;

Μονάδες 15

Α.2.2. Πως διοικήθηκε η Τραπεζούντα κατά την περίοδο 1916-1918;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές γνώσεις σας και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να αναφερθείτε στα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους, αλλά και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στον εθνικό κορμό.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Μολονότι η Ελλάδα βγήκε υπερχρεωμένη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, η ελληνική οικονομία έδινε κάποια σημεία ανόρθωσης, οφειλόμενα ίσως στην αναθέρμανση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος μετά τη γενική ευφορία που δημιουργήσαν οι σαρωτικές στρατιωτικές επιτυχίες, επιτρέποντας στον ελληνικό λαό να ατενίζει το μέλλον με πρωτόγνωρη αισιοδοξία.[...]

Ό,τι συνέβαλε τα μέγιστα στο κλίμα σιγουριάς και αισιοδοξίας ήταν ο ενθουσιασμός για τις στρατιωτικές επιτυχίες.[...] Η παραγωγική δυνατότητα όσων περιοχών προσαρτήθηκαν και η παρεπόμενη επέκταση της εσωτερικής αγοράς ασφαλώς προοιωνίζονταν λαμπρό μέλλον.[...] Επιπλέον, οι στρατιωτικές επιτυχίες υπαγόρευαν τη διαρκή πολεμική ετοιμότητα των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων για την προάσπιση των νέων εδαφών, αφού τόσο η Τουρκία όσο και η Βουλγαρία δεν θα αποδέχονταν μάλλον τις εδαφικές τους απώλειες. Η επέκταση όμως της αμυντικής θωράκισης της Ελλάδας αναπόφευκτα καταπονούσε την οικονομία της.

Γεώργιος Β. Λεονταρίτης, Η Ελλάδα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1917-1918, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2000, σσ. 238-239

Κείμενο Β

[...] Το 1913 η ύπαιθρος της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης έμοιαζε περισσότερο με την νοτιοελλαδική ύπαιθρο των αρχών του 19^{ου}, παρά με εκείνη των αρχών του 20ου αιώνα. Εκτεταμένα έλη κάλυπταν τις πεδινές περιοχές, η ελονοσία ενδημούσε, η πληθυσμιακή πυκνότητα ήταν χαμηλή. Κυρίαρχη μορφή ιδιοκτησίας ήταν τα τσιφλίκια, που συνδυάζονταν με την ημινομαδική κτηνοτροφία. Η οικονομία των νέων επαρχιών αντιμετώπιζε πρόσθετα προβλήματα κι απ' το γεγονός ότι έως τότε ήταν προσανατολισμένη προς τα οικονομικά και πολιτικά κέντρα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από τα οποία είχε αποκοπεί.

Επιπλέον, στις νέες βόρειες επαρχίες κατοικούσε ένα μωσαϊκό από διαφορετικές φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες. [...]

Αλέξης Φραγκιάδης, Ελληνική Οικονομία 19ος-20ος αιώνας, Νεφέλη, Αθήνα 2007, σσ. 127-128

ΘΕΜΑ Β2

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε τη διάσταση προσφύγων και γηγενών, όπως αυτή εκφράστηκε στην οικονομική (μονάδες 6), πολιτική (μονάδες 4) και κοινωνική ζωή (μονάδες 15) μέχρι τη δεκαετία του 1940.

Μονάδες 25

Κείμενο

Η απομόνωση του προσφυγικού συνόλου απέναντι στην ελληνική κοινωνία αίρεται σιγά σιγά. [...]

Ολόκληρος ο ντόπιος πληθυσμός που είχε πια εξοικειωθεί με το θέαμα των εκκλησιών και των θεάτρων κατελιμμένον από τις προσφυγικές ομάδες, που είδε τα σπίτια του να επιτάσσονται, που απόκτησε τη συνήθεια να ενημερώνεται καθημερινά από τον τύπο για την υπόθεση των προσφύγων, μαθαίνει τώρα να ζει και να συνεργάζεται μαζί τους στη γειτονιά, στο σχολείο, στους τόπους δουλειάς ή στο κοινοβούλιο. [...]

Μέσα στις επερχόμενες δεκαετίες [...] πρόσφυγες θα κατακτήσουν όλο το φάσμα των ελεύθερων επαγγελματιών. Πρόσφυγες θα πλημμυρίσουν τα πνευματικά κέντρα. Πρόσφυγες θα γεμίσουν τα εργοστάσια –είτε ως εργάτες είτε ως εργοδότες.

Η ένταξη, όπως είναι φυσικό, δεν πραγματοποιείται μέσα στην τέλεια αρμονία ούτε χωρίς αντίδραση από την πλευρά των αυτοχθόνων. Είναι επίσης φυσιολογικό, παράλληλα με τις «διαπραγματεύσεις» με τους ντόπιους, να αυξάνουν οι διαφορές απόψεων. Ο αρχικός φόβος για μια κοινωνική αναστάτωση που θα οφειλόταν στην παρουσία των χιλιάδων περιθωριακών ατόμων αφήνει τη θέση του σε ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα, ανησυχίες που αγγίζουν όλα τα ελληνικά κοινωνικά στρώματα. Η ντόπια αστική τάξη από τη μία μεριά συνθηκολογεί κι από την άλλη αντιστέκεται και η δυσαρέσκεια παραμένει άλλοτε σιωπηρή και άλλοτε έκδηλη.

Η αγροτική και η εργατική τάξη βλέπουν να εμπλουτίζεται το δυναμικό τους με ικανοποίηση αλλά ταυτόχρονα και με σκεπτικισμό. Αλλά είναι βέβαιο ότι οι αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις, που υποβόσκουν ή εκδηλώνονται, δεν κάνουν άλλο παρά να επιβεβαιώνουν το πρώτο αληθινό βήμα της κοινωνικής ανάμιξης .

Βίκα Δ. Γκιζελή, Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930), Επικαιρότητα, Αθήνα 1984, σσ. 260-263

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

- A.1.1. 1 → ε
2 → στ
3 → α
4 → ζ
5 → γ

- A.1.2. α. Φεντερασιόν: βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 46: «Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης χώρα.»
β. Πεδινόι: Μία από τις δύο μεγάλες πολιτικές παρατάξεις που συγκροτήθηκαν μέσα στην Εθνοσυνέλευση του 1862-1864, βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 77: «Οι πεδινοί μικροκαλλιεργητές.»
γ. Εθνικό κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη): Ένα από τα Αντιβενιζελικά κόμματα της δεκαετίας του 1910, βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 92: «Το εθνικό κόμμα οι Βενιζελικοί.»

ΘΕΜΑ Α2

- A.2.1. Βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 212: «Η έκρηξη την Κρήτη.» σελ. 213: «Το βασιλικό περιβάλλον ανοιχτά», «Οι Μεγάλες Δυνάμεις προς τους επαναστάτες.»
A.2.2. Βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 249: «Λίγες μέρες πριν Νεοτούρκων.»

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Λίγο πριν το ξέσπασμα των Βαλκανικών Πολέμων η Ελληνική οικονομία παρουσίαζε θετική εικόνα, ενώ και οι κρατικοί προϋπολογισμοί ήταν συνήθως πλεονασματικοί. Το γεγονός αυτό επέτρεψε στην Ελλάδα να ανταποκριθεί στο κόστος των δύο αυτών πολεμικών συγκρούσεων, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ 49: «Το κόστος...γεωργική παραγωγή». Οι θετικές αυτές εξελίξεις επιβεβαιώνονται και στο κείμενο Α΄. Παρά το γεγονός ότι οι πολεμικές δαπάνες συσσωρεύσαν χρέη στο ελληνικό κράτος, η αισιοδοξία και η σιγουριά που οι στρατιωτικές επιτυχίες καλλιέργησαν, διαμόρφωσαν ένα κλίμα εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος και γενικότερης ευφορίας που επέδρασε ευεργετικά και στον οικονομικό τομέα. Οι αισιόδοξες προοπτικές ενισχύονταν και από την αναμενόμενη αξιοποίηση των περιοχών και των πληθυσμών που προσαρτήθηκαν στο ελληνικό κράτος, καθώς αφενός οι παραγωγικές τους δυνατότητες ήταν αξιόλογες, αφετέρου η αύξηση του πληθυσμού κατά 80% συνιστούσε αντίστοιχα μια πρωτόγνωρη διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς.

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Η προσάρτηση, όμως, των νέων εδαφών συνοδεύονταν και από ποικίλα προβλήματα, το κυριότερο των οποίων ήταν η εθνολογική σύσταση του πληθυσμού, ιδιαίτερα στις βόρειες περιοχές (Μακεδονία, Ήπειρος) όπου κατοικούσαν διαφορετικές φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες, βλ. σχολ. εγγ., σελ 49: «Το κύριο πρόβλημα...χιλιάδες Εβραίοι». Όμως, και τα οικονομικά προβλήματα που προέκυψαν από τη νέα κατάσταση δεν ήταν αμελητέα. Καταρχάς, η Ελλάδα έπρεπε να διατηρήσει τις ένοπλες δυνάμεις της σε ετοιμότητα, καθώς η αμφισβήτηση των νέων συνόρων από τη Βουλγαρία και την Τουρκία συνιστούσε σοβαρή απειλή. Το γεγονός αυτό αποτελούσε βέβαια εμπόδιο στην ομαλή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και διατηρούσε τις στρατιωτικές δαπάνες του ελληνικού κράτους σε υψηλά επίπεδα. Επιπλέον, τα οικονομικοκοινωνικά δεδομένα των νέων περιοχών δεν ήταν, σε αρκετές περιπτώσεις, συμβατά με την ελληνική οικονομία. Οι συνθήκες που επικρατούσαν στην ύπαιθρο της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης ήταν αναχρονιστικές, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την ύπαρξη τσιφλικιών ως κυρίαρχης μορφής ιδιοκτησίας, σε συνδυασμό μάλιστα με την ημινομαδική κτηνοτροφία. Η πυκνότητα του πληθυσμού ήταν χαμηλή, ενώ σε πολλές πεδινές περιοχές υπήρχαν εκτεταμένα έλη που δημιουργούσαν ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης και κινδύνους επιδημιών για τους τοπικούς πληθυσμούς (π.χ. ελονοσία). Επιπρόσθετο πρόβλημα συνιστούσε το γεγονός ότι η οικονομία των νέων περιοχών ήταν μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους στενά συνδεδεμένη με τα πολιτικά, διοικητικά και οικονομικά κέντρα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, από τα οποία είχε πλέον αποκοπεί και έπρεπε, συνεπώς, να συνδεθεί με τα αντίστοιχα του ελληνικού Κράτους.

Στα προβλήματα που προκάλεσαν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι στην Ελλάδα μπορούν να συνοψολογιστούν και τα σχετικά προσφυγικά-μεταναστευτικά ρεύματα, βλ. σχολ. εγγ., σελ. 137: «Μετά την υπογραφή... της ελληνικής κυβέρνησης.»

Συμπερασματικά, και παρά τα όποια προβλήματα, τα οφέλη που προέκυψαν για την Ελλάδα από τους Βαλκανικούς Πολέμους υπήρξαν σημαντικά, βλ. σχολ. εγγ. σελ 49: «Οπωσδήποτε όμως...Α' Παγκόσμιος Πόλεμος.»

ΘΕΜΑ Β2

Η αποκατάσταση και η αφομοίωση των προσφύγων στην Ελλάδα ήταν το σημαντικότερο επίτευγμα του νέου Ελληνικού κράτους. Παρά τις αντικειμενικές δυσχέρειες το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων έχει χαρακτηριστεί «τιτάνιο». Για τη μεγάλη όμως μάζα των προσφύγων, παρά την ταχεία αποκατάστασή τους, η αφομοίωση ήταν μια διαδικασία που κινήθηκε με πολύ πιο αργούς ρυθμούς, καθώς εκτός από τις διαφορές που υπήρχαν μεταξύ των ίδιων των προσφύγων, παρουσιάστηκαν και διαφορές μεταξύ προσφύγων και γηγενών όσον αφορά τη νοοτροπία και την ιδιοσυγκρασία τους, βλ. σχολ. εγγ. σελ. 165: «Σε γενικές γραμμές ... αμφισβητούσαν».

Η διάσταση μεταξύ τους εκφράστηκε έντονα και στην οικονομική, την πολιτική και κοινωνική ζωή. Όπως επιβεβαιώνεται και από το παράθεμα, ο ντόπιος πληθυσμός αναγκάζεται πλέον να ζει και να συνεργάζεται με τους πρόσφυγες στη γειτονιά, στο σχολείο, στη δουλειά ή στο κοινοβούλιο, βλ. σχολ. εγγ. σελ. 165: «Στην οικονομική ζωή...δραστηριότητες». Καθώς μέσα στις επόμενες δεκαετίες, οι πρόσφυγες κατέκτησαν ελεύθερα επαγγέλματα και γέμισαν τα εργοστάσια ως εργάτες ή εργοδότες, ο ανταγωνισμός με τους αυτόχθονες στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα εμφανίστηκε σε όλα τα ελληνικά κοινωνικά στρώματα. Η ντόπια αστική τάξη από τη μία μεριά υποτάσσεται και από την άλλη αντιδρά και έτσι η δυσανεμία άλλοτε αποσιωπάται και άλλοτε εκδηλώνεται έντονα. Αντίστοιχα η αγροτική και η εργατική τάξη από τη μια μεριά ικανοποιούνται από τον εμπλουτισμό του δυναμικού τους και από την άλλη όμως δείχνουν ανησυχία και προβληματισμό.

Η διάσταση αυτή επεκτάθηκε και στην πολιτική και κοινωνική ζωή βλ. σχολ. εγγ. σελ. 165: «Στην πολιτική ζωή ... εναντίον του.» και σελ. 165: «Οι πρόσφυγες... περισσότεροι», γεγονός που επιβεβαιώνεται και από το παράθεμα, όπου καταγράφεται η σταδιακή πορεία της εξοικείωσης του ντόπιου πληθυσμού με το προσφυγικό στοιχείο. Είναι σίγουρο ότι αυτές οι διαφορές και οι συγκρούσεις που παρουσιάζονται ανάμεσα στις δύο πληθυσμιακές ομάδες, επιβεβαιώνουν, σύμφωνα με το συγγραφέα του παραθέματος, την αρχή της κοινωνικής ανάμιξης, δηλαδή τη σταδιακή αφομοίωση των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία, βλ. σχολ. εγγ. σελ. 165-166: «Η αντίθετη ... νέα πατρίδα τους.».

Επιμέλεια
Καλουτσάκης Αησιόλαος